

Vilmos

Ez az erdélyi falu az újdonságok tárházát tárta ki előttem. Itt ettem először valódi kürtőskalácsot, sőt, a varázslatos technológiát is megcsodálhattam, ahogy a művészi gonddal dorongra tekert tészta a kemence izzó ölébe nyomul. Kis szobában ültek este a lányok, legalább negyvenen, egy öregasszony felügyelete alatt, és dalolva fonták szalmából a kalapot, ujjaik eleven kötőtűként cikáztak. Egy másik házban bált is láttam, persze, viseletben, fantasztikus lendületű, szenvedélyű és kultúrájú kavargást. Hagyomány szabta meg a táncrendet, ahogy a figurákat, a gesztusokat, a mosolyokat is szilaj hagyomány szabályozta. Ismertem már színpadról ezeket a lépéseket és mozdulatokat, ezt a képtelen fizikai és ritmikai bravúrt, de eddig legfeljebb teljesítményként csodáltam, mint Velence utcáit, a soha-vissza-nem-térő múlt káprázatos kövületeit. A nézőtérrel, városi világból, városi aggyal és szívvel, hazugnak éreztem, számítón romantikusnak mindazt, ami előttem kavargott: mintha ál-bövényeket hajtottak volna a fizető vadász kötelességszerűen káprázó szeme elé. Itt azonban, ebben a faluban, ebben a bálban nem jutott a táncosok eszébe, hogy művészetet produkálnak, nem élték át, hogy az idő végvári vitézei ők, jól érezték magukat a megszokott ruhában, hagyományban, a megszokott zene forgószélében.

EÖRSI ISTVÁN

Az ámulattól csak nagy sokára vettem észre, hogy az egyik sarokban, magas lábakon álló fekhelyen egy vénember hörög. Odavergődtem hozzá, Fülep Istvánnak hívják, nyolcvankét éves, nemsokára meg fog halni, kért, hogy küldjek citromsót neki. Később, amikor az elkerülhetetlen verekedés kitört – mert ezzel is megajándékozott ez a falu –, valószínűtlenül fürgén szökkent le ágyáról, és egymás után taszigálta félre, hajigálta ki a legényekhez rohanó lányokat – a legényekhez azért nem merészkedett –, miközben felesége, ősi rítus szerint, földre vetette magát, és vékony, átható hangon jajveszékelt: „Senki sem véd meg minket, szegény öregeket, miránk senki sem gondol, rajtunk senki sem segít, jaj, jaj!” Majd, amilyen váratlanul jött, olyan gyorsan el is múlt a vihar, az öregember visszakapaszkodott a magas ágyba hörögni, az öregasszony ravaszkásan hunyorogva feltápáskodott, a tánc pedig kavargott tovább. Nyolc legényt kérdeztem meg, hogy miért verekedtek. A válasz példaadóan egybehangzó és tömör volt: „Pálinka”.

Ebben a faluban többször eszembe jutott K. úr, Kafka reménytelen odisszeájának humorisztikus hőse. Nincs komikusabb, mint idegennek lenni egy hagyományban, mely az idő folyójában maga is idegen már. Ez a humor persze szívszorogató, egyéni és közösségi szempontból egyaránt, az egyén szerencsétlen, mert nem tartozik a közösséghez, és kétszeresen szomorú, ha a kastélyba sem akar bejutni, a közösség szerencsétlen, mert nincs életlehetősége, de maga az élet is a tragédia gyötrelmeit rejtő nevető képe mögé, mert az a sorsa, hogy minden közösséget felbomlasszon.

Mindez csak mellékesen ötlött fel bennem, hiszen én még a társtalan K. urak közösségébe sem tartozom, pompásan tudok enni, inni, és élvezni, amit a perc kínál, ilyenkor csak álmélkodásaimban lappang idegenség, odahaza ugyan is nem álmélkodunk.

Ebben a faluban tanított meg Tordai Anti, a híres táncos és énekes, akinek házában a kürtőskalácsot is ettem, a pálinkafogyasztás különlegesen hatékony módjára. Az ember könyökét a derekához szorítja, a föld felé fordítja arcát, a poharat alsó ajkához illeszti, majd hirtelen mozdulattal hátrarántja a fejét, és karral is kíséri a mozdulatot: az ital villámgyorsan zúdul le kiszabott útján. Hetedik próbálkozásomat Anti kielégítőnek tartotta, és felszólított, hogy kövessem. Végigbotorkáltunk a sártengeres utcán, majd a falu túlsó végénél befordultunk egy kapun. Egy fiatalasszony állt a már csaknem sötét konyhában. Anti harsányan elkérte tőle a vilmosos könyvet, az asszony szó nélkül bement a szobába, majd egy ósdi, nagyalakú album roncsaival tért vissza. A fedőlap belső oldalán, vagy tán egy hozzáfűzött lapon, néhány arckép virított: szakállas öregurak, katonaruhában. A képek fölé hajoltam, és a sűrű homályban is azonnal felismertem Ferenc Józsefet. „Ez meg itt Vilmos” – mondta büszkén Anti, és egy kackiás bajszerű arcra bökött. – „Jó magyar ember volt, igaz-e?”

Úgy látszik, túl sok újdonsággal kínáltak egyszerre ezek a varázslatos napok. Vagy pedig nehezen érezték. Miként lett magyarrá ebben a szép erdélyi faluban Wilhelm von Hohenzollern?